

پیوست رسانه‌ای پیرامون سفر رئیس جمهور به روسیه
و شرکت در اجلاس سران بریکس

(آبان ماه ۱۴۰۳)

■ تاریخچه تشکیل گروه بریکس

□ «گروه بریکس» در ۱۶ ژوئن ۲۰۰۹ میلادی رسماً تأسیس شده و پیشینه ایده شکل‌گیری آن با حضور چهار کشور برزیل، روسیه، هند و چین به سال ۲۰۰۱ بازمی‌گردد. آفریقای جنوبی در ۲۱ سپتامبر ۲۰۱۰ به اعضای این گروه اضافه شد و پس از آن نام گروه رسماً از «بریک» به «بریکس» تغییر یافت. نام این سازمان برگرفته از حرف اول نام این کشورها است.

□ با مصوبه اجلاس ۲۴ آگوست سال گذشته سران (۱۴۰۳/۶/۳) و از ابتدای سال ۲۰۲۴ میلادی (۱۴۰۲/۱۰/۱۱) علاوه بر پنج کشوری که اعضای اصلی آن می‌باشند (برزیل، روسیه، هند، چین و آفریقای جنوبی)، مصوب گردید تا ۶ کشور ایران، عربستان، امارات، مصر، اتیوپی و آرژانتین به اعضای اصلی گروه بریکس اضافه شوند.

□ به جهت تغییر ریاست جمهوری در آرژانتین، «خاویر میلی» رئیس جمهور جدید این کشور، با فشار آمریکایی‌ها، با ارسال نامه‌ای به اعضا، رسماً از این گروه کناره‌گیری نمود. عربستان نیز، اعلام داشته در فرآیند تصمیم‌گیری در عضویت کامل در این گروه قرار دارد. لذا اعضای گروه بریکس هم اکنون با احتساب عربستان، ۱۰ کشور می‌باشد.

□ در حال حاضر ۱۸ کشور جدید خواهان عضویت دائم در این گروه بوده و ۱۴ کشور دیگر نیز شریک تجاری گروه بریکس می‌باشند. از جمله آنها می‌توان به: مالزی، اندونزی، ترکیه، تایلند، کویت، جمهوری آذربایجان، بحرین، سنگال، بنگلادش، مراکش، بلاروس، قزاقستان، کوبا، بولیوی، نیجریه، ونزوئلا، ویتنام، الجزایر، فلسطین، هندوراس، مکزیک و... اشاره کرد. از این کشورها با عنوان «بریکس پلاس» یاد می‌شود. پیشنهاد ایجاد «گروه بریکس پلاس» و افزایش اعضای «گروه بریکس» نخستین بار در اجلاس گروه در چین در سال ۲۰۲۲ از سوی رئیس جمهور چین، شی جین پینگ مطرح شد.

□ برای اجلاس شانزدهم در شهر کازان، جمهوری فدراسیون روسیه بعنوان میزبان، به جز ۱۰ کشور عضو اصلی این گروه، از سران ۳۲ کشور دیگر که متقاضی عضویت بوده و یا شریک تجاری با گروه هستند، برای حضور دعوت نموده است.

نکته: گروه بریکس تا به امروز فاقد دبیرخانه رسمی و ساز و کار اداری مرسوم در سازمان‌های بین‌المللی بوده و فاقد بوروکراسی‌های مترتب بر سازمان‌های بین‌المللی مشابه می‌باشد.

■ ظرفیت‌ها و اهداف تشکیل گروه بریکس

□ در حال حاضر ۴۶ درصد از جمعیت جهان، ۳۶ درصد از مساحت کره زمین، ۲۵ درصد از صادرات کالا، ۳۰ درصد تولید ناخالص جهانی، و ۴۳ درصد تولید نفت جهان، به این گروه تعلق دارد و این گروه دارای منابع قدرت بالقوه و بالفعل اقتصادی و سیاسی فراوانی است.

□ گروه بریکس نمادی از «رژیم‌سازی و ساختارسازی جدید اقتصادی در صحنه بین‌المللی» به شمار می‌آید که از سوی قدرت‌های در حال ظهور، عمدتاً با اهداف و رویکردهای اقتصادی شکل گرفته و رو به پیشرفت است.

ملاحظه: پروفیسور نادر انتصار، رئیس دانشکده علوم سیاسی دانشگاه آلاباما آمریکا در گفت‌وگو با تابناک: مهم‌ترین شاخصه در گروه بریکس، کارکردهای اقتصادی، مالی و پولی، و همچنین گستره فرامنطقه‌ای و جهانی بودن اعضا و اثرگذاری آن است، لذا این گروه معروف به «گروه قدرت‌های اقتصادی نوظهور» است.

□ هدف چین و روسیه، یک نهادسازی بین‌المللی با عنوان «بریکس» و «بریکس پلاس» در مقابل گروه G7 (روسها با وجودی که از این گروه اخراج شده اند، کماکان از آن به عنوان G8 یاد می‌کنند).

□ بهبود نظام پولی بانکی جهانی با تمرکز بر راه‌اندازی بانک مستقل، صندوق ارزهای ملی و نظام پرداخت بریکس، در برابر بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول، نظام پرداخت سوئیفت و سایر نهادهای اقتصادی غربی از اهداف این گروه است.

□ عزم جدی بر دلارزدایی و تمرکز بر ارزهای ملی، هم‌اکنون ایده تشکیل پول واحد در این گروه با نام «بریک» یکی از گزینه‌های مطرح می‌باشد.

□ **حضور نمایندگان همه قاره‌ها، نکته اصلی تشکیل بریکس است.** چین: قدرت آسیا، هند: قدرت اقتصادی نوظهور، برزیل: قدرت آمریکای لاتین، آفریقای جنوبی: قدرت اقتصادی آفریقا، و روسیه: قدرت اوراسیایی. در این چارچوب: **به ایران نیز به‌عنوان قدرت برتر منطقه‌ای غرب آسیا نگاه می‌شود.** عربستان و امارات: از اعضای اقتصادی و تجاری ثروتمند در حوزه آسیا، و مصر و اتیوپی نیز نمایندگان نوظهور قاره آفریقا تلقی می‌شوند.

□ **کمک به توسعه متوازن و گسترش منافع مشترک اقتصادهای نوظهور و کشورهای در حال توسعه** و همچنین تلاش برای ساخت جهانی هماهنگ و با صلح پایدار و رفاه مشترک از دیگر اهداف تشکیل این گروه بوده است.

□ **نفی یکجانبه‌گرایی و تلاش برای تحقق جهانی منصفانه‌تر از اصول مشترک همکاری گروه بریکس است.** ایجاد نگاه آلترناتیو در برابر هژمون اقتصادی غرب، محور شکل‌گیری بریکس است که البته عمده نگاه آن اقتصادی است.

□ کاهش وابستگی به آمریکا با بهره‌گیری از ظرفیت‌های کشورهای در حال توسعه، مخالفت با تسلط غرب بر نهادها و ساختارهای اقتصادی بین‌المللی، مخالفت جدی با نظام تک‌قطبی و ترویج نگاه چندقطبی از اولویت‌های اصلی بریکس است.

■ تاریخچه عضویت ایران

□ درخواست عضویت ایران برای اولین بار از سوی دکتر علی لاریجانی در مقام ریاست مجلس شورای اسلامی به صورت شفاهی مطرح شده است. در همان مقطع درخواست کتبی نیز داده شده ولی پیگیری جدی نگردید. حدود ۱۳ سال بعد و قبل از برگزاری اجلاس چهاردهم سران بریکس در ۲۳ ژوئن ۲۰۲۲ میلادی (۱۴۰۱/۴/۳)، برابر درخواست حدود یکماه قبل‌تر رئیس جمهوری چین، شهید رئیسی در این اجلاس که بصورت ویدئو کنفرانسی در پکن برگزار می‌شد، بعنوان میهمان ویژه سخنرانی نمود. قبل از برگزاری اجلاس چهاردهم

درخواست رسمی کشورمان نیز برای عضویت در این گروه طی یادداشت ارسال گردید. در نهایت در اجلاس پانزدهم در ۲۴ اکتبر ۲۰۲۳ میلادی (۱۴۰۲/۶/۳) عضویت ایران از ابتدای سال ۲۰۲۴ میلادی (۱۴۰۲/۱۰/۱۱) به همراه ۵ کشور دیگر، پذیرفته شد. **اجلاس شانزدهم در کازان روسیه نیز از آن جهت دارای اهمیت است که اولین حضور رسمی ریاست جمهوری اسلامی ایران، در مقام یکی از اعضای اصلی در بریکس، می باشد.**

■ فرصت‌های حضور در گروه بریکس

- ایجاد یک فضای تنفسی جدید برای کشور در سطوح و عرصه‌های مختلف به ویژه حوزه اقتصاد، تجارت، بازرگانی و به ویژه حوزه های پولی و بانکی، که بسیار خوشایند و مؤثر است.
- امکان حل مسئله مبادلات پولی، مالی و بانکی با اقصی نقاط دنیا و تجارت بر پایه ارزهای ملی، با کمرنگ نمودن نقش دلار و یورو.
- وجود ظرفیت تجاری بالا در گروه مذکور (۲۴ تریلیون دلار).
- ظرفیت‌ها و توان قابل ملاحظه علمی و فناوری کشورهای گروه بریکس و فراهم شدن امکان افزایش توان علمی و فناوری کشور.
- عبور از تحریم‌ها و دور زدن موانع تحریمی موجود.
- رفع نیازمندی‌های صنعتی و فناوری کشور و خلق فضای تبادل و عرضه دستاوردها در این حوزه.
- ایفای نقش مؤثرتر به عنوان یک ضلع قوی انرژی.
- بهره‌گیری از همراهی‌های سیاسی، امنیتی، دفاعی و... کشورهای بی که با ما همکاری‌های خوب اقتصادی، تجاری و بازرگانی خواهند داشت.

■ واژگان پیشنهادی جهت گفتمان رسانه ای و انتشار در رسانه ها

- گروه بریکس؛ گروه توسعه اقتصادهای نوظهور در جهان.
- چندجانبه گرایی واقعی با نقش برابر در بریکس، برخلاف اتحادیه اروپا و ناتو.
- جمهوری اسلامی ایران در باشگاه اقتصادهای نوظهور در جهان.
- ایران؛ حلقه اتصال بریکس.
- موقعیت ژئوپلیتیک ایران در خدمت گروه بریکس.
- ایران؛ پل ارتباطی در حوزه ترانزیت بریکس: راهگذر شرق به غرب، و راهگذر شمال به جنوب.
- تمرکز بر هوش مصنوعی؛ در گروه اقتصادهای نوظهور در جهان.
- گروه بریکس؛ حکمرانی اقتصادی جمعی مبتنی بر چندجانبه گرایی، در تقابل با یکجانبه گرایی.
- گروه بریکس؛ همکاری اقتصادی جهانی با حضور کشورهای موثر نوظهور در دنیا و نمایندگان همه قاره ها.
- ایران؛ مسیر دسترسی کشورهای بریکس به بازارهای جدید.

- حضور ایران در بریکس؛ شکست غرب در به انزوا کشیدن ایران
- گروه بریکس؛ به مثابه ایجاد یک فضای تنفسی جدید برای کشورهای عضو و همکار در سطوح و عرصه‌های مختلف حوزه اقتصادی
- رویکردهای اقتصادی و سیاسی ضد هژمون و تجدیدنظرطلبانه گروه بریکس، برخلاف میل آمریکا و غرب
- کنشگری فعال ایران در بریکس علیرغم نوپا بودن عضویت تهران در این گروه.
- تبدیل ایران به هاب انرژی در منطقه و جهان.
- سرمایه گذاری بر روی انرژی‌های تجدید پذیر در حوزه بریکس.
- گروه بریکس؛ شکوفایی و همپوشانی همکاری‌های اقتصادی، پولی، مالی و بانکی اعضا.
- ظرفیت‌های مناسب اقتصادی و مالی گروه بریکس برای ایران: «بانک توسعه نوین بریکس» و «صندوق اندوخته ارزهای ملی بریکس» و «نهاد بریکس پی بعنوان نظام پرداخت بریکس» و «ارز واحد» و «پول دیجیتال»، این نهادها برخلاف صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی، سیاسی نیستند.
- گروه بریکس؛ «تاکید بر ضرورت کمرنگ سازی نقش دلار و یورو».
- گروه بریکس؛ ضرورت تجارت بر پایه پول‌های ملی در مبادلات تجاری بین‌المللی.
- تلاش جمهوری اسلامی ایران بر پایه ساخت اقتصاد جهانی هماهنگ و با صلحی پایدار و رفاه مشترک برای همگان.
- ایجاد مناطق آزاد تجاری مشترک با اعضای بریکس.
- توسعه فرهنگی و گردشگری؛ با جذب گردشگران عضو بریکس.
- ظرفیت‌های عملی گروه بریکس؛ ۴۶ درصد از جمعیت جهان، ۳۶ درصد از مساحت کره زمین، ۲۵ درصد از صادرات کالا، ۳۰ درصد تولید ناخالص جهانی، و ۴۳ درصد تولید نفت جهان.
- ظرفیت‌ها و توان علمی و فناوری جمهوری اسلامی ایران در خدمت کشورهای گروه بریکس.
- عبور از تحریم‌ها و دور زدن موانع تحریمی موجود اعمالی توسط آمریکا و غرب، نتیجه همکاری‌های دوجانبه و چندجانبه در گروه بریکس.
- مقابله با تروریسم و افراط‌گرایی و تهدیدات مشترک؛ راهبرد جمعی بریکس.
- گروه بریکس: تشریک مساعی جنوب جهانی در برابر شمال جهانی.
- فعالیت ایران در بریکس: افزایش بازدارندگی سیاسی، امنیتی و اقتصادی.
- بریکس: گشایش جهان نو برای همکاری‌های اقتصادی.
- بریکس: جهان آینده.
- پایان نظم غربی با افزایش گستره فعالیت بریکس.
- توسعه سامانه زیست محیطی مشترک در بریکس.
- توسعه دیپلماسی «اقتصادی»، «کشاورزی»، «علمی و فن آوری»، «حوزه پولی و بانکی» و «حوزه حمل و نقل» ایران در بریکس.

- تحقق عملی وعده دولت چهاردهم: نمایندگان بخش خصوصی؛ همراهان رئیس جمهور در اجلاس بریکس.
- تاکید بر لزوم ایجاد ساختار جدید با عنوان باشگاه کشورهای تحت تحریم برای مقابله چند جانبه با تحریم‌های یکجانبه آمریکا و اروپا.

■ بایدها و نبایدهای رسانه ای و گفتمانی

- ضرورت دارد با توجه به ماهیت کارکردی گروه بریکس، نگاه و وزن سیاسی امنیتی در درجات آخر قرار گرفته و نگاه اقتصادی در تمامی حوزه های گفتمانی و رسانه ای برجسته و در اولویت قرار گیرد.
- گفتمان ها به هنگام مصاحبه ها، عمدتاً اقتصادی باشند و نه سیاسی.
- عبور از دولتی کردن گفتمان ها و بهره گیری از شخصیت های غیردولتی در فعالیت های رسانه ای حول این اجلاس.
- در رسانه های وابسته به دولت و رسانه ملی برای پوشش اجلاس و تحلیل و تبیین آن، تاکید بر این است تا گفتمان ها متمرکز بر مسائل اقتصادی باشند و نه سیاسی و امنیتی.
- در خصوص بحران اوکراین توسعه طلبی ناتو به سوی شرق به عنوان ریشه اصلی بحران مطرح گردد.
- اقدامات منفی رژیم صهیونیستی علیه برخی کشورهای بریکس از جمله روسیه در جنگ اوکراین بازخوانی شود.

■ برنامه های رسانه ای

- اختصاص گفتگوهای چند دقیقه‌ای خبری به مناسبت انجام سفر و برگزاری اجلاس شانزدهم گروه بریکس، در بخش های خبری شبکه خبر و تمامی شبکه‌های صدا و سیما، با حضور کارشناس مسلط، «درخصوص فرصت‌های عضویت جمهوری اسلامی ایران در گروه بریکس» با نگاه ایجابی و فرصت‌محور.
- اختصاص یک ویژه برنامه به مناسبت سفر، در گفتگوی ویژه اقتصادی، در روز شروع اجلاس شانزدهم سران گروه بریکس در شبکه خبر ۱ و ۲ و شبکه اول سیما پس از پایان اخبار ساعت ۱۴، با حضور یک یا دو کارشناس مسلط اقتصادی و سیاسی، «پیرامون فرصت ها و منافع عضویت جمهوری اسلامی ایران در گروه بریکس»
- اختصاص یک برنامه کارشناس محور، در گفتگوی ویژه خبری ساعت ۲۲ شبکه اول و خبر، با حضور یک یا دو کارشناس مسلط اقتصادی و سیاسی، «پیرامون فرصت ها و منافع عضویت جمهوری اسلامی ایران در گروه بریکس»
- اختصاص دو ویژه برنامه در برنامه جهان آرا در شبکه افق، با حضور کارشناسان مسلط، راجع به فرصت های عضویت جمهوری اسلامی ایران در گروه بریکس، با نگاه ایجابی و فرصت‌محور و با تأکید بر ابعاد منافع ملی مکاتبه برای کشورمان در این مسیر، و تشریح دلایل هجمه ضدانقلاب و دشمنان غربی و خارجی در این خصوص و دلایل مخالفت آنها در این مسیر.

□ اختصاص برنامه های کارشناس محور، با حضور دو کارشناس مسلط و همسو با منافع ملی، در شبکه های رادیویی گفتگو، و همچنین رادیو ایران، رادیو اقتصاد، و مجموعه رادیوهای برون مرزی و برنامه های ویژه سیاسی شبکه های رادیویی.

□ اختصاص برنامه های کارشناس محور، با حضور یک یا دو کارشناس مسلط و همسو با منافع ملی، در شبکه های تلویزیونی برون مرزی: پرس.تی.وی، هیسپان تی.وی، سحر، جام جم و

□ تهیه برنامه تصویری تبیینی چند دقیقه ای پیرامون فرصت ها و منافع عضویت جمهوری اسلامی ایران در گروه بریکس، توسط مجموعه تولید در معاونت مربوط در نهاد ریاست جمهوری به منظور پخش از شبکه خبر سیما.

□ ترتیب مصاحبه های تبیینی و البته موضوعی متعدد «پیرامون فرصت ها و منافع ایران در گروه بریکس» جهت انتشار در خبرگزاری ایرنا، روزنامه ایران و خبرگزاری های فارس، تسنیم و سایر نشریات و خبرگزاری های همسو و فراگیر، با راهبری معاونت ارتباطات و رسانه نهاد ریاست جمهوری.

■ پیشنهاد کارشناس برای مصاحبه در رسانه ملی و مجموعه رسانه های وابسته به دولت

□ با توجه به اهمیت عضویت ایران در گروه هایی همچون بریکس و تاکید بر همکاری های آسیایی، و ضرورت گفتمان ایجابی برای امیدبخشی نسبت به مسائل و تعاملات اقتصادی، تجاری، بازرگانی و مالی کشور توسط دولت محترم، در عرصه افکار عمومی و مردم، پیشنهاد می گردد از کارشناسان مسلط و دارای نگاه ایجابی و فرصت محور و امید آفرین برای حضور در برنامه های خبری و تحلیلی در رسانه ملی و یا سایر رسانه ها استفاده شود که در این زمینه تعدادی از کارشناسان به شرح ذیل معرفی می شود:

- دکتر ساسان شاه ویسی (مدیر پژوهش اتاق بازرگانی ایران و استاد دانشگاه در حوزه اقتصاد سیاسی)؛
۰۹۱۲۲۰۸۷۰۰۶

- دکتر احمد کاظمی (استاد دانشگاه و کارشناس حوزه بریکس)؛ ۰۹۱۲۴۲۳۲۲۱۴

- دکتر داریوش صفرنژاد (استاد دانشگاه و کارشناس حوزه بریکس)؛ ۰۹۱۲۲۱۹۷۶۳۲

- دکتر سیدمهدی حسینی تقی آباد (استاد دانشگاه و کارشناس حوزه بریکس)؛ ۰۹۱۹۶۰۸۳۰۸۱

- دکتر شعیب بهمن (مدیر موسسه پژوهشی و کارشناس حوزه بریکس)؛ ۰۹۱۲۶۰۷۱۳۸۸

- خانم زهرا فراهانی (کارشناس بریکس در معاونت علمی فن آوری ریاست جمهوری)؛ ۰۹۱۲۲۳۶۳۱۵۸

- دکتر اکبر ولی زاده (استاد دانشگاه و کارشناس حوزه بریکس)؛ ۰۹۱۲۱۸۶۶۸۰۰

- دکتر محسن شاطرزاده (سفیر سابق در برزیل، معاون سابق وزارت صمت، عضو هیئت علمی پژوهشگاه فضایی)؛
۰۹۹۳۴۵۱۱۳۴۷

ضمیمه: گزارش دیپلماسی اقتصادی ایران با گروه بریکس

خلاصه کاربردی

هدف این گزارش تکرار کلیات رایج در مورد روابط ایران و بریکس نیست. افزون بر این قصدی برای تکرار آرزوهای ژئوپلیتیک یا کلیات بشردوستانه نیز ندارد، بلکه معطوف به ارائه پیشنهادات کاربردی در حوزه دیپلماسی اقتصادی ایران برای ارائه به اجلاس سران است. ایران عضو جدید بریکس محسوب می‌شود. بریکس برخلاف سازمان‌های سنتی، نهادی نوپدید است که فاقد ساختارهای روشن و مشخص تصمیم‌گیری است. تصمیم‌گیری در این نهاد اجماعی و مبتنی بر پیشنهاداتی است که توسط اعضا در فرایندهای تصمیم‌گیری مطرح می‌شود. ایران برای مشارکت موثر در بریکس نیازمند ارائه پیشنهادات فنی و دقیق مبتنی بر اسناد و تصمیمات و بیانیه‌های این نهاد است. از همین رو در ادامه با توجه به رسالت اتاق بازرگانی ایران در ارائه مشاوره به دولت در حوزه دیپلماسی اقتصادی، پیشنهادات مشخصی، مبتنی بر بیانیه‌های پایانی نشست‌های وزرا در حوزه‌های مختلف دیپلماسی اقتصادی در سال ۲۰۲۴ و نیز اولویت‌های میزبان (روسیه)، تدوین شده است. توجه به این پیشنهادات می‌تواند در مشارکت موثرتر ایران در حوزه دیپلماسی اقتصادی در این اجلاس کمک‌کننده باشد. این پیشنهادات عبارتند از:

- ۱. ایجاد پلتفرم‌های تجارت الکترونیک مشترک:** راه‌اندازی یک پلتفرم تجارت الکترونیک مشترک برای کشورهای بریکس به منظور تسهیل خرید و فروش محصولات بین این کشورها و کاهش وابستگی به بازارهای بین‌المللی. این پلتفرم می‌تواند شامل سامانه‌های پرداخت مشترک نیز باشد.
- ۲. توسعه زیرساخت‌های گمرکی مشترک مبتنی بر هوش مصنوعی:** پیاده‌سازی سامانه‌های گمرکی هوشمند با استفاده از هوش مصنوعی برای پیش‌بینی و تحلیل تقلب‌ها و کاهش زمان فرآیندهای گمرکی. این سامانه‌ها می‌توانند در اشتراک‌گذاری داده‌های گمرکی میان کشورهای بریکس کمک‌کنند.
- ۳. استانداردسازی پروتکل‌های امنیت سایبری در تجارت دیجیتال:** توسعه یک پروتکل امنیت سایبری مشترک برای تجارت الکترونیک بین کشورهای بریکس. این پروتکل می‌تواند شامل استانداردهایی برای حفاظت از داده‌ها و حریم خصوصی مشتریان و شرکت‌ها باشد.
- ۴. ایجاد سامانه‌های رهگیری و ردیابی محصولات کشاورزی:** ایجاد یک سامانه دیجیتال مبتنی بر بلاک‌چین برای رهگیری و ردیابی محصولات کشاورزی بین کشورهای بریکس. این سامانه به شفافیت در زنجیره تأمین و کاهش قاچاق کالاهای کشاورزی کمک می‌کند.
- ۵. پیاده‌سازی سامانه‌های هوشمند مالیاتی با داده‌های بلادرنگ:** طراحی و پیاده‌سازی یک سامانه مالیاتی هوشمند برای کشورهای بریکس که از داده‌های بلادرنگ (Real-time Data) استفاده می‌کند. این سامانه می‌تواند به جمع‌آوری دقیق‌تر مالیات‌ها و مبارزه با فرار مالیاتی کمک کند.
- ۶. پیشبرد استفاده از سامانه‌های پرداخت موبایلی بین‌المللی:** توسعه و پیاده‌سازی سامانه‌های پرداخت موبایلی بین‌المللی بر اساس ارزهای ملی کشورهای بریکس. این سامانه‌ها می‌توانند در تسهیل تراکنش‌های مالی بدون نیاز به ارزهای ثالث مانند دلار مؤثر باشند.

۷. توسعه بازارهای مالی سبز برای پروژه‌های انرژی‌های تجدیدپذیر: توسعه بازارهای مالی سبز مشترک برای تأمین مالی پروژه‌های انرژی‌های تجدیدپذیر در میان کشورهای بریکس. این بازارها می‌توانند به سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های انرژی پاک و کاهش وابستگی به سوخت‌های فسیلی کمک کنند.
۸. پیشبرد استانداردهای مشترک در صادرات و واردات محصولات کشاورزی: تدوین و پذیرش استانداردهای بهداشتی و ایمنی مشترک برای محصولات کشاورزی صادراتی و وارداتی بین کشورهای بریکس. این استانداردها می‌توانند به کاهش موانع تجاری کمک کنند و اعتماد مصرف‌کنندگان را افزایش دهند.
۹. ایجاد پلتفرم مشترک برای ثبت و تبادل اطلاعات مالیاتی: ایجاد یک پلتفرم دیجیتال مشترک برای ثبت و تبادل داده‌های مالیاتی بین کشورهای بریکس. این پلتفرم به شفافیت بیشتر در سامانه‌های مالیاتی و جلوگیری از فرار مالیاتی کمک می‌کند.
۱۰. توسعه سامانه‌های هوشمند مدیریت انرژی: توسعه سامانه‌های مدیریت انرژی هوشمند برای بهینه‌سازی مصرف انرژی و کاهش اتلاف انرژی در صنایع کشورهای بریکس. این سامانه‌ها می‌توانند به کاهش هزینه‌ها و افزایش بهره‌وری انرژی کمک کنند.
۱۱. ایجاد مرکز نوآوری‌های کشاورزی هوشمند: ایجاد یک مرکز نوآوری کشاورزی هوشمند مشترک برای کشورهای بریکس که بر روی توسعه فناوری‌های جدید مانند سنسورها، داده‌کاوی و هوش مصنوعی برای افزایش بهره‌وری کشاورزی تمرکز دارد.
۱۲. توسعه استانداردهای مشترک برای مدیریت زنجیره تأمین صنعتی: تدوین استانداردهای مشترک برای مدیریت زنجیره تأمین صنعتی با هدف افزایش شفافیت، کاهش هزینه‌ها و بهبود بهره‌وری در فرآیندهای تولیدی بین کشورهای بریکس.
۱۳. راه‌اندازی سامانه‌های هوشمند حمل و نقل هوشمند: راه‌اندازی سامانه‌های حمل‌ونقل هوشمند در مناطق صنعتی و اقتصادی بریکس که با استفاده از داده‌های بلادرنگ و هوش مصنوعی، به بهبود لجستیک و کاهش تأخیرهای تحویل کالا کمک می‌کند.
۱۴. پیاده‌سازی سامانه‌های اعتبارسنجی خودکار در فرآیندهای گمرکی: توسعه و پیاده‌سازی سامانه‌های اعتبارسنجی خودکار برای تسهیل و تسریع در فرآیندهای گمرکی بین کشورهای بریکس. این سامانه‌ها می‌توانند از فناوری‌های بلاک‌چین برای ثبت سوابق استفاده کنند.
۱۵. همکاری در تولید داروهای گیاهی مشترک: همکاری‌های علمی و تحقیقاتی بین کشورهای بریکس در حوزه تولید داروهای گیاهی با تمرکز بر تبادل دانش و فناوری در این زمینه.
۱۶. توسعه فناوری‌های تولید محصولات ارگانیک: ایجاد یک پلتفرم همکاری مشترک در زمینه توسعه فناوری‌های تولید محصولات ارگانیک بین کشورهای بریکس، به‌ویژه در حوزه کشاورزی پایدار و سازگار با محیط زیست.

۱۷. همکاری در استفاده از فناوری‌های نانو در صنعت: همکاری کشورهای بریکس در استفاده از فناوری‌های نانو برای بهبود عملکرد محصولات صنعتی و کاهش هزینه‌های تولید. این فناوری می‌تواند در زمینه‌های مختلفی از جمله انرژی و مواد پیشرفته به کار رود.

۱۸. ایجاد بسترهای داده مشترک برای تحلیل‌های مالی و تجاری: پیشنهاد ایجاد بسترهای داده مشترک برای تحلیل‌های مالی و تجاری با استفاده از فناوری‌های داده‌کاوی و هوش مصنوعی برای بهبود تصمیم‌گیری‌ها در زمینه تجارت و سرمایه‌گذاری.

۱۹. توسعه سامانه‌های ارزیابی زیست‌محیطی صنعتی مشترک: توسعه سامانه‌های ارزیابی زیست‌محیطی مشترک برای صنایع کشورهای بریکس با هدف کاهش اثرات زیست‌محیطی و تضمین پایداری در تولیدات صنعتی.

۲۰. تدوین برنامه‌های آموزشی مشترک در زمینه مالیات دیجیتال: تدوین برنامه‌های آموزشی مشترک برای کشورهای بریکس در حوزه مالیات دیجیتال و استفاده از فناوری‌های نوین برای بهبود سیستم‌های مالیاتی.

■ درآمد

□ پیوستن ایران به بریکس یکی از تحولات مهم در سیاست خارجی و دیپلماسی اقتصادی کشور در سال‌های اخیر محسوب می‌شود. از همین رو پس از الحاق ایران، بحث‌های مختلفی در مورد موقعیت ایران در این سازمان، نقش آفرینی کشورمان و انتظاراتی که از این نهاد وجود دارد شکل گرفته است. بخشی از ادبیات موجود در مورد روابط ایران و بریکس معطوف به بیان کلیاتی است که این گزارش به هیچ روی قصد تکرار آنها را ندارد. بخش دیگری از مباحث، آرزوهای ژئوپلیتیک و گزاره‌های کلان در مورد این سازمان را مطرح می‌کند. گزارش به تکرار این گزاره‌ها یا نقد آنها نیز پرداخته است.

□ هدف اصلی این گزارش تبیین اولویت‌های نشست پیش روی سران بریکس در غازان روسیه است تا در پرتو آن پیشنهادات فنی در حوزه دیپلماسی اقتصادی برای مشارکت موثرتر ایران در این نشست و بهره‌مندی از توانمندی‌ها و قابلیت‌های این نهاد ارائه شود. در این راستا در بخش نخست گزارش، نتایج اجلاس ۲۰۲۳ بریکس و در بخش دوم، اولویت‌های اجلاس ۲۰۲۴ بر مبنای دیدگاه‌های روسیه به عنوان کشور میزبان مورد بحث قرار گرفته است. در بخش سوم، اسناد پیش نشست‌های بریکس در ماه‌های اخیر بررسی شده است. به دیگر سخن، پیش‌نشست‌های ماه‌های اخیر به صورت فنی تحلیل محتوا شده و اولویت‌هایی که در نشست سران مورد توجه خواهد بود، تبیین شده است. در بخش چهارم گزارش با توجه به موقعیت ایران به عنوان عضو جدید این نهاد و نیز اولویت‌هایی که در اجلاس ۲۰۲۴ این گروه پیگیری خواهد شد، پیشنهادات عینی و کاربردی در حوزه دیپلماسی اقتصادی برای مشارکت موثر ایران در این اجلاس ارائه شده است.

■ نتایج اجلاس ۲۰۲۳ بریکس

برای ورود به بحث، مرور اولویت های بریکس در اجلاس ۲۰۲۳ ضروری می نماید. در پانزدهمین نشست سران بریکس که از ۲۲ تا ۲۴ اوت ۲۰۲۳ در ژوهانسبورگ، آفریقای جنوبی برگزار شد، تمرکز بر تقویت همکاری های بریکس تحت عنوان "بریکس و آفریقا: مشارکت برای رشد متقابل شتاب دهنده، توسعه پایدار و چندجانبه گرایی فراگیر" بود. بیانیه اجلاس سران ژوهانسبورگ، بر تعهد بریکس به چندجانبه گرایی، اصلاح حکمرانی جهانی و ترویج صلح، امنیت و رشد اقتصادی فراگیر تأکید داشت. در این بیانیه اولویت های کلیدی بریکس برای آینده به صورت ذیل دسته بندی شده است:

۱. همکاری های سیاسی و امنیتی: سران بریکس تعهد خود را به چندجانبه گرایی فراگیر و حقوق بین الملل مجدداً تأیید کردند و بر اهمیت اصلاح ساختار سازمان ملل، از جمله شورای امنیت، به منظور اطمینان از نمایندگی منصفانه کشورهای در حال توسعه تأکید داشتند. آنان خواستار حل و فصل مسالمت آمیز منازعات جهانی و حمایت از ثبات منطقه ای به ویژه در آفریقا، خاورمیانه و آمریکای لاتین شدند.

۲. همکاری های اقتصادی و مالی: در این بیانیه تأکید شده که بریکس به دنبال بهبود اقتصاد جهانی، کاهش نابرابری ها که با همه گیری تشدید شده است، و مقابله با تکه تکه شدن یا بلوک بندی تجارت جهانی است. این گروه خواستار اصلاحات در نظام مالی جهانی، از جمله صندوق بین المللی پول و نهادهای برتون وودز، شده تا در پرتو آن نقش بازارهای نوظهور و کشورهای در حال توسعه افزایش یابد. بریکس همچنین به تقویت تجارت و سرمایه گذاری درون گروهی، تشویق به استفاده از ارزهای محلی و حمایت از توسعه زیرساخت ها، به ویژه در آفریقا متعهد شد.

۳. توسعه پایدار: بیانیه سران در نشست پانزدهم، تعهد بریکس به دستیابی به اهداف توسعه پایدار (SDGs) سازمان ملل را مجدداً مورد تأیید قرار داد و بر کاهش فقر، مقابله با تغییرات اقلیمی و حفظ تنوع زیستی تأکید داشت. اعضای بریکس از تلاش ها برای تقویت همکاری های کشاورزی، تضمین امنیت غذایی و پیشرفت در زمینه اقتصاد سبز و دیجیتال حمایت کردند.

۴. گسترش عضویت بریکس: بریکس از پیوستن اعضای جدید استقبال کرد و گسترش اعضا را نشان دهنده نفوذ رو به رشد بریکس و تعهد آن به تقویت همکاری با جنوب جهانی برشمرد. سران بریکس همچنین وزرای خارجه خود را مأمور کردند تا یک مدل جدید برای کشورهای همکار بریکس تدوین نمایند.

۵. همکاری های فرهنگی و انسانی: بریکس بر اهمیت تقویت تبادلات فرهنگی، آموزش، ورزش و برنامه های جوانان تأکید کرد. همکاری در زمینه طب سنتی، علم و فناوری و آموزش دیجیتال نیز مورد توجه قرار گرفت. همچنین تقویت روابط بین المللی از طریق انجمن های جوانان و دانشگاهی بریکس و تقویت توانمندسازی زنان جزو اولویت ها برای ایجاد تفاهم متقابل بود.

۶. توسعه نهادی بریکس: رهبران بریکس به توسعه بیشتر نهادی بریکس برای تقویت مشارکت استراتژیک تأکید کردند. آنان به وزرای خارجه دستور دادند تا بحث ها درباره توسعه نهادی بریکس، از جمله یکپارچگی همکاری ها، را به طور منظم ادامه دهند.

این نشست با تعهد بریکس به تقویت نظم جهانی عادلانه و فراگیر، ترویج چندجانبه‌گرایی و تقویت نقش خود در حکمرانی جهانی به پایان رسید. در پایان این نشست روسیه ریاست بریکس در سال ۲۰۲۴ را بر عهده گرفت و میزبان شانزدهمین نشست سران بریکس در شهر غازان خواهد بود.

■ اجلاس بریکس در سال ۲۰۲۴: اولویت‌های میزبان

□ از آنجا که بریکس گروهی نوپا محسوب می‌شود و برخلاف سازمان‌هایی مانند سازمان تجارت جهانی از قواعد و رویه‌های مکتوب، مشخص و مدونی برخوردار نیست، نقش کشور میزبان در شکل دهی به دستور کار اجلاس سران، آشکار و تعیین کننده است. همانگونه که اشاره شد در اجلاس سال ۲۰۲۳ اولویت‌های آفریقای جنوبی در دستور کار این نهاد، کاملاً نمایان بود. در اجلاس ۲۰۲۴ نیز اولویت‌های روسیه به عنوان یکی از اعضای مؤسس این نهاد و میزبان این اجلاس بر دستور کار تأثیرات مهمی خواهد گذاشت. از همین رو درک اولویت‌های روسیه برای نقش آفرینی موثرتر ایران در این اجلاس ضروری است. از منظر پوتین، بریکس به طور فزاینده‌ای توجه حامیان و کشورهای همفکر را جلب می‌کند، گروهی که اصول بنیادین آن را برابری حاکمیتی، احترام به مسیر توسعه انتخاب شده توسط کشورها، توجه متقابل به منافع، گشودگی به روی اعضای جدید، رویکرد اجماعی، تمایل به ایجاد نظم بین‌المللی چندقطبی و نظام مالی و تجاری عادلانه جهانی، و تلاش جهت یافتن راه‌حل‌های جمعی برای چالش‌های مهم زمانه، شکل می‌دهند. از منظر پوتین، ریاست روسیه در اجلاس بریکس در سال ۲۰۲۴، در قالب شعار «تقویت چندجانبه‌گرایی برای توسعه عادلانه جهانی و امنیت»، دقیقاً با این رویکرد منطبق است و بر همکاری مثبت و سازنده با همه کشورهای عضو و همراه تمرکز خواهد داشت. پوتین تأکید کرده است که "ما تمام تلاش خود را به کار خواهیم گرفت تا ضمن حفظ سنت‌ها و بهره‌گیری از تجربیات سال‌های گذشته بریکس، ادغام هماهنگی شرکت کنندگان جدید در تمام قالب‌های فعالیت‌های این سازمان را تسهیل کنیم. البته، ما میزان آمادگی بسیاری از دیگر کشورها، حدود ۳۰ کشور، برای پیوستن به دستور کار چندبعدی بریکس در قالب‌های مختلف را بررسی خواهیم کرد. به همین منظور، ما کار بر روی نحوه تعامل با کشورهای شریک جدید بریکس را آغاز خواهیم کرد." از منظر پوتین، روسیه همچنان به ترویج تمام جنبه‌های مشارکت بریکس در سه حوزه کلیدی ادامه خواهد داد: **سیاست و امنیت، اقتصادی و مالی، و تعاملات فرهنگی و بشردوستانه.**

□ در این راستا روسیه بر تقویت هماهنگی سیاست خارجی میان کشورهای عضو و یافتن پاسخ‌های مؤثر به چالش‌ها و تهدیدهای امنیت و ثبات بین‌المللی و منطقه‌ای به طور مشترک تمرکز دارد. بعلاوه اجرای عملی راهبرد مشارکت اقتصادی بریکس ۲۰۲۵ و برنامه عمل برای همکاری‌های نوآوری بریکس ۲۰۲۱-۲۰۲۴ برای تضمین امنیت انرژی و غذایی، تقویت نقش بریکس در نظام پولی بین‌المللی، گسترش همکاری بین بانکی و افزایش استفاده از ارزهای ملی در تجارت متقابل از دیگر اولویت‌های مدنظر میزبان در این اجلاس خواهد بود.^۱

□ یوری اوشاکوف، دستیار سیاست خارجی ریاست جمهوری روسیه نیز، در تبیین اولویت‌های راهبردی بریکس تأکید کرده است که جنبه‌های سیاسی، اقتصادی و تمدنی این گروه از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. حوزه‌های کلیدی شامل تقویت چندجانبه‌گرایی، رشد اقتصادی، امنیت و پیوندهای فرهنگی است. از منظر وی ریاست روسیه بر بریکس بر ادغام اعضای جدید، پیشبرد همکاری در زمینه‌هایی مانند تجارت، نوآوری و دیجیتالی شدن، و ارتقاء نظم جهانی چندقطبی تمرکز خواهد داشت. از منظر وی بریکس همچنان به ترویج همکاری‌ها پایبند است و بحث‌هایی در مورد ایجاد یک ارزش مشترک، توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل و تأسیس یک کمیسیون دائمی حمل و نقل ادامه دارد. این سازمان همچنین بر تقویت روابط در حوزه‌های علم، بهداشت و اقتصاد دیجیتال تمرکز دارد. روسیه قصد دارد این ابتکارات را با ترویج تلاش‌های مشترک در زمینه‌هایی مانند پزشکی هسته‌ای، تجارت دیجیتال و هوش مصنوعی پیش ببرد. از نظر سیاسی، بریکس قصد دارد همکاری‌های امنیتی خود را در زمینه‌های غیرنظامی مانند مبارزه با تروریسم، امنیت سایبری و مبارزه با فساد گسترش دهد. این گروه بر حاکمیت، عدم مداخله و حل و فصل مسالمت‌آمیز مناقشات تأکید دارد، در حالی که همچنان موضع غیرمقابله‌ای با دیگر سازمان‌های جهانی، مانند گروه ۲۰ یا گروه ۷، را حفظ می‌کند. در نهایت، از منظر وی بریکس تحت رهبری روسیه در حال تکامل به‌عنوان یک پلتفرم کلیدی برای همکاری جهانی است، پلتفرمی که به‌عنوان جایگزینی برای نهادهای تحت سلطه غرب عمل می‌کند و نماینده منافع کشورهای در حال توسعه در یک نظم جهانی چندقطبی است.^۲

□ علاوه بر تبیین اولویت‌های اجلاس ۲۰۲۴ بریکس از منظر مقامات ارشد روسی، این اولویت‌ها به صورت مدون نیز از سوی وزارت خارجه روسیه دسته‌بندی شده است:

■ اولویت‌ها در زمینه سیاست و امنیت:

- ادغام یکپارچه و هماهنگی اعضای جدید در تعاملات بریکس
- توسعه الگوهای تعامل با کشورهای شریک بریکس
- ارتقاء کارایی نظام بین‌الملل و تضمین دموکراتیک‌تر شدن آن
- حمایت از اصول حقوق بین‌الملل و برابری حاکمیت کشورها
- ایجاد پیوندهای مستحکم بریکس با کشورهای در حال توسعه و مجامع منطقه‌ای آنها، از جمله در قالب "بریکس+"

□ پیشبرد توسعه نهادی بریکس

□ تقویت همکاری‌ها برای تضمین امنیت بین‌المللی و ثبات راهبردی در سطوح منطقه‌ای و جهانی و همچنین حفظ و تقویت رژیم‌های حقوقی بین‌المللی در زمینه کنترل تسلیحات، خلع سلاح و منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای

^۲ <https://brics-russia2024.ru/en/interview/yuriy-ushakov-brics-na-dele-vyrazaet-interesy-mirovogo->

- توسعه ظرفیت‌های همکاری برای مقابله با تروریسم
- مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم
- تقویت همکاری در زمینه مبارزه با جرم، از جمله تلاش‌ها برای بازگرداندن دارایی‌های به دست آمده از طرق غیرقانونی
- توسعه همکاری عملی برای مقابله با چالش‌ها و تهدیدات جاری در قاچاق غیرقانونی مواد مخدر، مواد روان‌گردان و پیش‌سازهای آنها
- تقویت گفت‌وگو درباره مسائل ضد فساد
- تقویت همکاری‌ها برای ایجاد سیستم‌هایی برای تضمین امنیت اطلاعات بین‌المللی به منظور جلوگیری از درگیری‌ها در فضای اطلاعاتی و جلوگیری از نظامی‌سازی آن

■ همکاری در زمینه اقتصادی و مالی

- همبستگی در برابر تجزیه نظام تجاری چندجانبه، افزایش حمایت‌گرایی و اعمال محدودیت‌های تجاری یکجانبه غیرقانونی
- تطبیق نظام تجاری جهانی با تهدیدهای ناشی از بحران‌های جهانی
- تقویت تعامل میان کشورهای بریکس در بسترهای چندجانبه مرتبط، از جمله سازمان تجارت جهانی، صندوق بین‌المللی پول، گروه بانک جهانی و گروه ۲۰
- افزایش حجم تجارت و سرمایه‌گذاری مستقیم
- ترویج گذار متعادل و عادلانه به سوی اقتصاد کم‌کربن
- اجرای طرح عملیاتی همکاری نوآورانه ۲۰۲۱-۲۰۲۴ و توسعه همکاری‌ها در این حوزه
- افزایش نقش کشورهای بریکس در سیستم پولی و مالی بین‌المللی
- توسعه همکاری‌های بین بانکی، کمک به تحول سیستم پرداخت‌های بین‌المللی، و گسترش استفاده از ارزهای ملی کشورهای بریکس در تجارت متقابل
- تقویت همکاری در استفاده از سیستم‌های پرداخت و فناوری‌های مالی
- تقویت گفت‌وگوها درباره مسائل توسعه صنعتی میان کشورهای بریکس برای ارتقاء بهره‌وری نیروی کار و دیجیتالی شدن
- تقویت همکاری در بخش کشاورزی، شامل توسعه تجارت متقابل و تضمین امنیت غذایی
- تقویت همکاری‌ها در بخش انرژی، از جمله کمک به تضمین امنیت انرژی
- گسترش همکاری‌ها در بخش حمل و نقل
- تقویت ظرفیت‌های شناسایی و پاسخ به شیوع بیماری‌های عفونی با اهمیت بین‌المللی و تعامل برای کاهش گسترش و از بین بردن اپیدمی‌ها
- تقویت همکاری‌ها برای پیشگیری و رفع پیامدهای بلایای طبیعی و ساخته دست بشر

□ تقویت همکاری در انتقال فناوری‌ها با استفاده از ظرفیت شبکه مراکز بریکس و حمایت از تولیدات پیشرفته فناوریانه مشترک در کشورهای بریکس

□ تقویت همکاری‌ها میان جوامع تجاری کشورهای بریکس

■ همکاری در حوزه‌های انسانی و فرهنگی

□ نهادینه‌سازی همکاری‌های بین پارلمانی

□ تقویت همکاری‌ها در حوزه آموزش، از جمله افزایش ظرفیت شبکه دانشگاهی بریکس و ائتلاف همکاری بریکس در آموزش فنی و حرفه‌ای

□ تقویت همکاری‌ها میان نمایندگان جامعه علمی و کارشناسی بریکس

□ تقویت تعامل میان دانشمندان و نوآوران جوان

□ توسعه همکاری‌های چندجانبه در امور فرهنگی

□ تقویت تعامل در حوزه ورزش

□ تقویت همکاری‌ها در حوزه گردشگری

□ تقویت تعاملات عملی برای اجرای سیاست‌های توسعه توانمندی‌های جوانان

□ توسعه همکاری اجتماعی، جنبش‌های داوطلبانه و فعالیت‌های داوطلبانه

□ حمایت از همکاری میان مناطق، شهرها و شهرداری‌های کشورهای بریکس.^۳

□ همانگونه که دسته‌بندی اولویت‌ها نشان می‌دهد، منافع روسیه مورد توجه ویژه‌ای قرار گرفته است. طرح مسائلی مانند ثبات راهبردی، مقابله با غرب، جهان چند قطبی و توسعه مبادلات اقتصادی با ارزش‌های محلی از جمله منافع کلیدی روسیه است که در تدوین اولویت‌های اجلاس ۲۰۲۴ مورد توجه قرار گرفته‌اند. البته تاثیرگذاری میزان بر خروجی و نتایج نهایی اجلاس محدودیت‌هایی نیز دارد. از آنجا که بریکس عمدتاً گروهی اقتصادی محسوب می‌شود، غلبه اولویت‌های اقتصادی در دستور کاری که روسیه به عنوان قدرتی ژئوپلیتیک نیز طراحی کرده است به چشم می‌خورد. البته باید منتظر ماند و دید در بیانیه پایانی اجلاس ۲۰۲۴ گروه بریکس تا چه میزان اولویت‌های روسیه از سوی سایر اعضا مورد توجه قرار می‌گیرد. ذکر اولویت‌های روسیه از آن جهت اهمیت دارد که مسیر را برای ارائه راهکارهای کاربردی در بخش سوم گزارش هموار می‌کند.